

Frygtelig ulykkeligt?

Af [HENRIK HØJER](#)

Vi lægger denne gang ud i det debatterende hjørne, det er nemlig hårdt at være filmanmelder eller kritiker for tiden; Efterspørgslen er dalende, og på internettet kan vi alle kalde os eksperter. Men måske er det en *blessing in disguise*, og måske kan den aktuelle 'krise' få de klassiske medier til at redefinere filmanmeldelsens rolle og funktion. I artiklens anden del anmeldes Ruben Genz' neo-noir-western fra Sønderjylland *Frygtelig Lykkelig*.

Før vi vender os mod dette nummers filmanmeldelse, indledningsvis en kommentar til den verserende diskussion om netop filmanmeldelsens og filmkritikkens fremtid eller mangel på samme.

Er man til filmmagasiner og filmtidsskrifter har man uden tvivl bemærket den øgede fokus, filmanmeldere og filmkritikere har fået på det seneste. Man har længe talt om, at filmanmelderen er en uddøende race; de repræsenterer kun sporadisk den gennemsnitlige biografgænger, de optræder først og fremmest i 'gammeldags medier', og de har stort set ingen betydning for filmenes videre liv, en lille bunke kunstnerisk ambitiøse film undtaget. Denne udvikling kan bl.a. aflæses i Århus, hvor det kun er Øst for Paradis, der tilbyder deciderede pressevisninger.

Af samme grund har den klassiske filmanmelder, der hovedsageligt skriver i dagblade og magasiner, inden for det sidste halve års tid været genstand for diskussioner i bl.a. i P1's *Kulturkontoret*, i det engelske filmtidsskrift *Sight and Sound* og i filmmagasinet *Ekko*. Alle tre steder var filmanmeldelsens nødvendighed og funktion til diskussion; en nødvendighed, der tilsyneladende ikke er, hvad den har været, og en funktion, der er ved at blive udhulet ikke mindst af internettets mange blogs. Her har biografgængerens gratis adgang til filmanmeldere, der måske ikke har det overblik eller perspektiv som akademikerne på dagbladene, men som dog leverer den oftest engagerede forbrugeroplysning, få anmeldelser alligevel har ambitioner om at rage op over.

Og det er måske sagens kerne. Der kan være al mulig grund til som *Sight and Sound* at begræde fyringen af en lang række filmanmeldere i amerikanske medier, men er sagen ikke den, at langt de fleste af de anmeldelser, der skrives er ren forbrugeroplysning: Et meget kort oplæg, et handlingsreferat, en hurtig vurdering og næsten ingen kritik, her forstået som en udlægning af teksten som værk, nogle gange endda som kunstværk? Den slags kan vel fint skrives kort og fyndigt på internettet af nogle unge engagerede filmentusiaster. Dagbladenes filmanmeldelser er oftest ret korte, men måske skulle man lære lidt af musikbladet *Gaffas* anmeldelsessektion og gøre dem endnu kortere og give den frivogne spalteplass til ugens mest prominente premiere. Måske er det ikke så slemt, at filmanmeldelsen, i den form vi kender den, er på vej ud: Hvorfor skal alt anmeldes, hvorfor ikke give plads til nye stemmer og hvorfor ikke give *Frygtelig Lykkelig* og *Max Payne* den plads, de fortjener, henholdsvis rigtig meget og meget mindre.

Den enøjede anmelder

Man kunne lære af litteraturredaktionerne. Her anmelder man ikke alt, det er umuligt, og ofte benytter man anmeldere med en idiosynkratisk slagside. I sin kritik af grundlaget for *Ekko*'s karaktergivning af danske

Fig. 1: I *Sight and Sounds* oktober-nummer var det kritikernes selv, der var i centrum. Er filmkritik i klassisk forstand ved at drukne i mængden, blev der bl.a. spurgt.

anmeldere skriver Henrik Uth:

Andet problem opstår med ideen om en idealanmeldelse. Anmeldelsen skal åbne værket, skal redegøre for dit og dat, skal sætte filmen i perspektiv, lyder den ideale fordring i artiklens indledning. Gu skal den ej, og ingen avislæser ville orke arbejde sig igennem en anmeldelse af "Tempelriddernes skat III" ud fra det ideal. Anmeldelsen kan åbne osv., men den kan så sandelig også være kort, fyndig og fuldstændigt enøjet fokuseret på det, en given anmelder opfatter som det centrale – det være sig en brist eller en kvalitet – i den givne film. [Læs hele kommentaren her](#)

Alt for få filmanmeldere tør være enøjede som en Lars Bukdahl eller en Erik Skyum Nielsen og opfordringen herfra til de diverse redaktioner skal lyde: Giv os mere grundig, idiosynkratisk filmkritik og mange flere, meget korte og fyndige anmeldelser af film, der alligevel ikke gider anmeldes.

Der er tendenser i den ønskede retning i eks. *Weekendavisen* og *Information*, men f.eks. på P1's *Filmland* har redaktøren Per Juul Carlsen tilsyneladende valgt den demokratiske udgave. Fredag den 24. oktober fik *Frygtelig Lykkelig* og *High School Musical* tildelt nogenlunde lige meget anmeldelsestid (Programmet indeholdt dog også et interview med Erling Jepsen), men da havde Mikkel Munch Fals fra DR1's udmærkede bud på et ugentligt filmprogram, *Premiere*, allerede barberet den ged med et par kontante udtalelser om sidstnævnte films ideologiske understrøm. Kort, fyndigt, meget underholdende og, ikke mindst, til diskussion.

Frygtelig Lykkelig

Og nu til 16:9's bud på grundig filmkritik. Denne gang skal det handle om føromtalt *Frygtelig Lykkelig* (fig. 2).

Filmen har fået en overvældende modtagelse hos både anmeldere og publikum, men *Filmlands* Per Juul Carlsen var faktisk en af de få, der havde betænkeligheder ved filmen, og dens karakter af genre-pastiche; der lånes heftigt fra såvel western-filmen som fra fyrrenes film noir. Per Juul Carlsen mener tilsyneladende, at der mest er tale om staffage, rent pynt. Jeg er uenig og vil bruge resten af pladsen her på at forklare hvorfor.

Henrik Ruben Genz film er baseret på Erling Jepsens bog af samme navn, og for os der kender forfatteren, kommer det ikke som den store overraskelse, at vi befinder os i et Sønderjylland, der i den grad befinder sig i rigets udkant, ja på selve randen af civilisationen, som vi kender den. Filmen udspiller sig i en lille by, ca. 15 kilometer fra Tønder. Hertil kommer den unge politimand Robert Hansen (Jakob Cedergren). Han er bare i byen for en kort bemærkning og ser frem til at returnere til København, hvorfra han er blevet forflyttet, pga. et personligt sammenbrud og en voldsom skilsmisse. Robert opdager hurtigt, at der gælder helt særlige regler i byen, hvor man hellere stikker butikstyven en på siden af hovedet end at blande politiet fra storbyen Tønder ind i bataljen.

Meget hurtigt involveres Robert i dramaet mellem ægteparret Ingelise (Lene Maria Christensen) og Jørgen (Kim Bodnia). Han banker tilsyneladende hende, og hun agerer tilsyneladende klassisk femme fatale for at få politimandens støtte. Den slags kan man nemlig ikke tage for givet der i byen, bare fordi man får bank af sin mand. Omkring disse tre figurer cirkulerer en række bipersoner, der alle på den ene eller anden måde er med til at trække Robert længere og længere ned i den sump, byen og al dens væsen udgør.

Fortællingen er broget. Robert er et ganske almindeligt menneske, der ved mødet med det bizarre, det vulgære og det amoralske står ganske forsvarsløs. Denne tematik har med rette fået en række anmeldere til at påpege den lige linje til Coen-brødrenes filmiske univers. I film som *Fargo*, *No Country for Old Men* og ikke mindst debuten *Blood Simple* befinder vi os i samme morads, som det der beskrives i *Frygtelig Lykkelig*.

Fig. 2: Instruktøren af *Frygtelig Lykkelig*, Henrik Ruben Genz, instruerer Jakob Cedergren.

En sønderjysk western

(fig. 3-4) *Frygtelig Lykkelig* er en noir-western; ikke den første og helt sikkert ikke den sidste. Når western-genrens motiver har været så brugbare for Ruben Genz i forløsningsen af Erling Jepsens roman skyldes det ikke mindst to elementer: Plottets udgangspunkt og naturens betydning.

Plottets udgangspunkter er det kendte og let slidte westernmotiv: En fremmed kommer til byen. Vi kender det fra utallige Clint Eastwood westerns og tidligere fra bl.a. George Stevens *Shane* (1953) og Anthony Manns *The Tin Star* (1957). I disse film er det den fremmede der formår at ændre den verden, han indtræder i. Han gør brug af de evner, han har skærpet i vildmarken, sin no-bullshit attitude og en veludviklet retfærdighedssans. I *Frygtelig Lykkelig* vender tingene på hovedet. Her er den kultiverede Robert sendt derud hvor civilisationen endnu ikke har bidt sig fast, for som en anden Ransom Stoddard i *The Man Who Shot Liberty Valance* (John Ford, 1962) at kultivere og civilisere. Pointen i Ruben Genz' film er en anden, nærmest den modsatte, for her påpeges det, at der stadig findes steder hvor kragerne vender, og hvor det er civilisationen, der må give fortabt og som Robert overgive sig til mere primale instinkter.

Hermed er vi også ved det andet karakteristika lånt fra westernfilmen: Naturens rolle.

Filmen er optaget i det brede, episke 2.35:1 format, og det forstår man godt, når man første gang får lov at skue ud over det sønderjyske marsklandskab. Det er fladt, tyngende fladt og over marsken hænger en majestætisk himmel, der hviler tungt på de få menneskeskikkelser, der står skarpt mod horisonten. Her står mennesket alene og nøgent, her er ufattelig meget plads men absolut ingen udvej. Akkurat som ørkenen i von Stroheims *Greed* eller som de snedækkede bjerge, forbryderne forsøger at flygte igennem i André De Toths western *Day of the Outlaw* (1957). Som i westernfilmen spiller naturen en afgørende rolle, symbolsk og helt konkret, i *Frygtelig Lykkelig*, og det er ikke tilfældigt, at Robert tager ud på en af grusvejene i marsklandskabet, da han skal finde rum for sin desperation og et sted at brække sig...

En sønderjysk noir

Inspirationen fra den amerikanske film noir er også todelt: Dels tematisk, dels stilistisk (fig. 5-6).

Vi starter igen i det tematiske hjørne. Koncentrationen om antihelten, der fristes over evne, og som langsomt indrulleres i et spil, han knapt forstår, er rendyrket noir. Nu var den amerikanske film noir først og fremmest bundet til storby-junglen men der findes en række film, der som *Frygtelig Lykkelig* flytter noir-registret ud på landet: Tænk på indledningen til film som *Out of the Past* (Tourneur, 1947), Siodmaks *The Killers* (1946) eller førnævnte Coen-brødre i filmen *The Man Who Wasn't There* (2001). I de to førstnævnte film er der tale om mænd, der indhentes af deres blakkede fortid, i *Frygtelig Lykkelig* er der tale om en mand, der indhentes af de personlige svagheder, der allerede en gang har spillet ham et puds tilbage i København. Som så ofte før i film noir med det ironiske krydderi, at han som udgangspunkt vil gøre godt og have idealerne højt hævet: Han drikker ikke i tjenesten og kysser ikke på borgere, der er indblandet i verserende sager. Alt det bliver der selvfølgelig lavet om på....

I *Frygtelig Lykkelig* beskæftiger vi os med menneskeheden og ikke mindst menneskeligheden på det alleryderste. Her er tingene forvrængede og forstørrede næsten til ukendelighed. Her er det instinkterne, der har taget over, her er det den stærkeste, der overlever og al gængs moral ligger fortumlet tilbage i rendestenen. Vi befinder os i 'udkants-danmark', i 'det andet Danmark' og hvad man ellers har kaldt de områder af Danmark, der er del af den rådne banan (Det kaldte man det i *Weekendavisen* for et par år siden). Bananen tegner en kurve fra det østlige Falster over Langeland, Sønderjylland langs vestkysten til Nordjylland, og det er herude i det glemte Danmark, Robert Hansen ender; herude hvor man føler sig opgivet og glemt og derfor har opfundet sin helt egen omgangsform, der kun benytter civilisationens traditionelle symboler som et tyndt lag fernis over en aparte junglelov, der dyrker sin helt egen logik. Det er denne verden Erling Jepsen har skildret i et par af sine bøger, og det er i denne verden Henrik Ruben Genz har set klare paralleller til det moralske *wasteland* karaktererne i den klassiske noir befinder sig i.

Det understreges ligeledes af filmens mange lån fra noir-filmens stilistiske karakteristika. Her er vidvinkler, der let men dog synligt

Fig. 3-4: Jørgen, i Kim Bodnias imponante skikkelse, trækker helt eksplicit western-filmens univers og rekvisitter med ind i filmen og filmen indeholder endda den klassiske duel; her godt nok udkæmpet ved bardisken.

Fig. 5-6: Femme fatale og lave kameravinkler, meget mere noir bliver det ikke.

forvrider den tilsyneladende genkendelige virkelighed, og her er indstillinger filmet fra ekstreme vinkler: Højt over de stakkels karakterer, der langsomt men sikkert trækkes ind i et helt uoverskueligt net af løgne; eller lavt, på gulvtæppe-niveau, hvorfra nogle tårner sig op som menneskelige kykloper.

En lykkelig slutning?

Som det sig hør og bør, når vi i dag tørrer støvet af gamle hæderkronede genrer, bør det ikke blive ved den ukritiske pastiche. Der er der da heller ikke tale om i Ruben Genz' aftapning. Her er tale om neo-noir og moderne western.

Den fremmede der kommer til byen rydder ikke op, men bliver snarere opslugt af det univers, han indledningsvist tager så kraftigt afstand fra, og når det kommer til noir-motiverne, er de også omskrevne og nuancerede *the neo way*. Filmens femme-fatale er fatal af nød, af livsnødvendighed og hun omkommer ikke under flugten med alle pengene men tværtimod uforskyldt, utilgiveligt og ulyksaligt i en scene, der indeholder hele filmens blanding af patos og ironi, komedie og tragedie i sin yderste konsekvens. Det samme gælder portrætteringen af hendes mand Jørgen, der i Kim Bodnias skikkelse indledningsvist fremstår som den klassiske bonderøvspsykopat, men langsomt afslører en helt anden dybde og følsomhed, end vi forventer. Derfor er det også forkert, når Per Juul Carlsen i *Filmland*, kalder castingen af Kim Bodnia for uopfindsom. Med ham i rollen bliver udfoldelsen af Jørgens karakter langt mere uforudsigelig. Det er ikke Frank fra *Pusher*, der er vendt frygtelig tilbage.

Det hører heller ikke til konventionerne, at vores noir-antihelt i den grad affinder sig med sin skæbne og slutter filmen med et bredt smil. Men, for nu at slutte hvor vi startede, måske kunne aviser, blade og anmeldere faktisk lære lidt af Robert og med ham få det bedste ud af en situation, der alligevel er uafvendelig ...

Fakta

Frygtelig Lykkelig, 2008, instruktion: Henrik Ruben Genz

Se/hør og læs videre om filmanmelderi og kritik:

[Filmland på P1](#)

[Premiere på DR2](#)

[Sight and Sound](#)

[Ekko](#)

[Kulturkontoret](#)

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF](#)